AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2025 / 96 • Kasım 2025

# YENİ ORTA ASYA VE KAFKASYA JEOPOLİTİĞİ

**İlaha KHANTAMİROVA**

**-**

Soğuk Savaşın sonra ermesi ve ardından Sovyetler Birliğinin dağılması, dünyada ekonomik boyuta dayanan yeni bir güç dengesi oluşturmuştur. Bu çerçevede, stratejik konumları ve zengin enerji kaynakları nedeniyle Kafkasya ve Orta Asya, her zaman bölgenin kilit noktasını olmuştur. Sovyetler Birliğinin yıkılmasının ardından etkisini kaybetmek istemeyen Rusya, bölgede Çin ve ABD ile güç rekabetine girmiştir. Ancak son yıllardaki politik gelişmeler, bölgede yeni bir güç dengesinin oluşmasına yol açarak, daha önce zayıf konumda bulunan Kafkasya ve Orta Asya ülkelerini önemli bir aktör haline getirmiştir.

Ekonomik rekabetin boy aldığı Avrasyada, büyük güçler etkinlik kurma çabasına girmişlerdir. ABD, Rusya, Çinin bu mücadelede öne çıkan önemli aktörler olduğu görülmektedir. Tarihsel olarak siyasi ve askeri güce sahip olan Rusya, Sovyetlerin dağılmasından sonra da etkisini korumaya çalışmıştır. Bu doğrultuda attığı en önemli adımlardan biri, İran ve Hindistanı da kapsayan Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru (INSTC) projesidir. Ancak Rusya-Ukrayna savaşının başlaması uygulanan yaptırımlar bu koridoru işlevsiz hale getirmiştir. Dolayısıyla, sürecin doğal akışından kaynaklanarak Rusya istemese dahi farklı yöntemlerle baskısı altında tutmaya çalıştığı bölgede gücünü adım adım kaybetmek üzeredir.

Rusyanın aksine Çin etkisini giderek artırmaktadır. Bu noktada 2013 yılında başlattığı Kuşak ve Yol Projesi, önemli adım olmuştur. ABDnin Hint-Pasifik bölgesinde artan etkisi sonucunda Çini çevrelemesi tehdidine karşı bir yanıt olarak geliştirilen bu girişim, ulaştırma, altyapı, enerji ve iletişim bağlantıların içeren kara ve deniz ticaret yollarını kapsamaktadır. Tarihi İpek Yolunun yeniden canlandırılması olarak görülen bu proje, Çinin Asyanın büyük bölümünü ekonomik olarak kendine bağımlı hale getirmesine yol açmıştır Çinin bu jeopolitik yükselişi, ABD tarafından önemli bir tehdit olarak algılanmıştır. ABDnin bu tehdit karşısında verdiği yanıt, Azerbaycan ve Ermenistan arasında ilişkilerin düzeltilmesi kapsamında arabulucu olması ve bölgede kendi varlığını ortaya koymasıyla kendisini göstermiştir. Dolayısıyla, Zengezur koridorunun açılması sürecinde ABDnin fiziki olarak bölgeye dahil olması Çinin etkisinin yükselmesi karşılığında bir denge politikası kurmuştur.

Bu rekabet ortamında Orta Asya ve Kafkasya görünmez ama belirleyici bir öneme sahiptir. Asyayı Avrupaya bağlayan tüm ulaştırma hatlarında bu bölgeler, bağlantı noktası

konumundadır.  Özellikle, Orta Koridorun 2022de faaliyet alanını genişletmesi[1], yeni bir dönemin başlangıcını temsil etmektedir. Rusya-Ukrayna savaşı, Orta Koridora stratejik bir önem kazandırmıştır. Çinden başlayan kara ve demiryolları hatları, Orta Asya ve Hazar geçişi üzerinden Azerbaycan ve Gürcistan yoluyla Türkiyeye, oradan da Avrupaya ulaşmaktadır.

Orta Asya ve Kafkasyanın bu entegrasyon sürecinde üstlendiği rol, bölgeleri yalnızca ekonomik açıdan değil, siyasi bakımdan da ön plana çıkarmaktadır. Türk Devletleri Teşkilatının toplantıları, özellikle 2025 Kasım ayında yapılmış Gebele Zirvesi, bu açıdan büyük önem taşımaktadır. Stratejik konumları, söz konusu bölgeleri yalnızca ekonomik açıdan değil, aynı zamanda Avrasyadaki büyük güçler karşısında ortak iş birliği zemini oluşturan aktörler haline getirmiştir.

Bu durum, özellikle Karabağ Savaşı sonrasında daha belirgin bir hal almıştır. 2021 tarihli Şuşa Beyannamesi, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki mevcut iş birliğini farklı alanlara taşımıştır. 2025 yılında ABDnin arabuluculuğuyla Ermenistanla ilişkilerin normalleşmesi ve Zengezur Koridorunun açılmasına ilişkin anlaşmanın imzalanması, bölgedeki ekonomik ve ulaşım bağlantılarını güçlendiren bir adım olmuştur. Orta Koridorun bir uzantısı olarak değerlendirilen Zengezur Koridoru, uzun zaman tecrit altında kalan Ermenistanın iş birliğine dahil olmasını, ekonomik kalkınmasını ve Rusyanın bölgedeki etkisinin azalmasını sağlamıştır. Aynı zamanda bu ilişkiler kapsamında önemli noktalardan biri de Rusyanın Ermenistan ve Azerbaycan üzerinde güç kaybından kaynaklanan bir tehdit karşısında verdiği tepkidir. Bu ülkelere karşı baskı uygulama girişimlerinde bulunması, özellikle Azerbaycanla yaşanan uçak ve diaspora krizi yakın zamanda cumhurbaşkanlarının Tacikistandaki görüşmelerinde ele alınmış, bir uzlaşıya varılmıştır. Bu gelişme her iki tarafın anlaşmaya daha yatkın olduğunun göstergesidir.

Sonuç olarak, değişen jeopolitik şartlar çerçevesinde Orta Asya ve Kafkasya, ekonomik entegrasyon sürecinin merkezinde yer almaktadır. Yeni uluslararası dengeler, bölgede Rusyanın etkisini azaltırken, ABD ve Çinin bölgeye girişini kolaylaştırmakta ve Kafkasya ve Orta Asya ülkelerinin bağımsızlıklarını pekiştirerek uluslararası sisteme entegrasyonlarını hızlandırmaktadır.

**Görsel:  Anadolu Ajansı*

[1] Orta Koridor'da Türkiye'nin önerisiyle çalışma grubu kuruldu, 31 Ekim 2025, https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/orta-koridorda-turkiyenin-onerisiyle-calisma-grubu-kuruldu/2623496

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: KHANTAMİROVA, İlaha. 2026. "YENİ ORTA ASYA VE KAFKASYA JEOPOLİTİĞİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 96. Kasım 06. Erişim Kasım 20, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/YENI-ORTA-ASYA-VE-KAFKASYA-JEOPOLITIGI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
**Tel**: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
**E-Posta**: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

*© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır*